

Ett brev ska ut. Det är ett myndighetsbeslut, formellt riktat till en namngiven person, och för att beslutet ska få verkan måste mottagaren ha nåtts av det — inte antas ha nåtts, utan faktiskt ha nåtts, på ett sätt som går att bevisa i efterhand. I fredstid är detta en rutinfråga: brevbäraren kommer, kvitterar, går vidare. Men brevet passerar först genom en sorteringsterminal, en av ett fåtal i landet, helt beroende av el och ett fungerande it-system för att veta vart det ska. Om terminalen står still, står också beslutet still. Ingen kallelse, ingen delgivning, ingen rättslig verkan — bara ett brev som väntar i en hög som ingen längre sorterar.

Det är lätt att tänka sig posten som en av flera analoga reserver bland många: en sak till på listan över det som slutar fungera när elen eller nätet faller. Men posten är något mer specifikt än så. Den bär inte bara paket och förnödenheter — den bär rättslig verkan. Ett mejl kan ignoreras, förfalskas eller aldrig litas på under en kris där informationspåverkan redan undergrävt förtroendet för det digitala rummet. Ett fysiskt brev, korrekt delgivet, kan det inte på samma sätt. Just därför är det ett problem att dagens postsystem byggts för lönsamhet i fredstid — färre kontor, mer maskinell sortering, färre men större noder — snarare än för den uppgift det nu förväntas klara i kris: att hålla myndighetsutövningen vid liv när allt annat digitalt vacklar.

Posten har alltid haft en dubbel roll, men de två sidorna väger olika tungt. Den ena är praktisk: paket, mediciner, reservdelar och förnödenheter till platser dit en digital order aldrig når fram i sig själv — någon måste ändå bära lådan de sista metrarna. Den andra är rättslig: delgivningar, myndighetsbeslut, betalningsförelägganden, kallelser till mönstring. Det som förenar dem är att båda kräver ett fysiskt, verifierbart mottagande. Men det är den rättsliga rollen som gör post till något kvalitativt annat än en analog bekvämlighet bland andra funktioner i den här serien. Elen kan vara borta i dagar utan att en enda dom ogiltigförklaras. Om delgivningen uteblir står däremot hela den rättsliga processen still — inte som en olägenhet, utan som ett formellt hinder.

Samtidigt har det system som ska bära den funktionen blivit tunnare. Avreglering och kraftigt minskade brevvolymer har gjort att posten byggts om från ett tätt nät av lokala kontor till ett fåtal stora, maskinella sorteringsterminaler. Effektiviseringen är rationell i fredstid, men den skapar färre, mer kritiska noder och större beroende av el och fungerande it. Föreställningen att “posten fungerar ju alltid, även om det blir krig” beskriver inte det system som faktiskt finns idag — bara det som en gång fanns.

Staten har börjat ta glappet på allvar. Postnords tillståndsvillkor har skärpts så att bolaget ska klara fysisk utdelning även utan el eller internet, och en dialog om att krigsplacera personal har inletts. Sommaren 2026 gav regeringen PTS, tillsammans med tjugo andra myndigheter, i uppdrag att kartlägga totalförsvarets

behov av posttjänster vid höjd beredskap och krig — med hänvisning till Ukraina, där postoperatörer under invasionen fått en utökad roll inom humanitära leveranser, läkemedelsdistribution och finansiella tjänster.

Men uppdragen är kartläggningar, inte färdiga förmågor. En genomlysning konstaterar att samhällsviktiga aktörer själva sällan vet hur beroende de faktiskt är av fysisk post — vilket gör det svårt att prioritera rätt försändelser den dag kapaciteten inte räcker till alla. Det är samma mönster essäserien återkommande stött på: behovet är erkänt, uppdraget utfärdat, men förmågan ännu inte förankrad i vardagen. Risken är att kartläggningen blir en ny pärm — arkiverad, aldrig uppdaterad, aldrig testad mot ett verkligt strömavbrott. Kraven som formulerades för analoga rutiner i stort gäller lika mycket här: regelbundenhet, realistisk övning, ett namngivet ansvar som inte försvinner i linjeorganisationen.

Post förtjänar därför en egen essä, inte för att den är analog i sig, utan för att den bär en juridisk funktion som ingen digital kanal kan ersätta så länge tilliten till det digitala rummet inte är garanterad under kris. Ett samhälle kan tåla att vara utan blixtsnabb kommunikation. Det kan inte fungera som rättsstat om dess beslut aldrig når fram till dem de gäller. Att hålla posten vid liv, terminal för terminal och bärare för bärare, är därför inte nostalgi för en svunnen infrastruktur. Det är ett sätt att hålla kvar den tråd som binder myndighetsutövning till den enskilda människan — en tråd som denna serie redan följt in i skyddsrummet, skolan och krisledningscentralen, och som nu visar sig gå genom brevlådan också.

Källor

- Post- och telestyrelsen, tillståndsvillkor för Postnord om fysisk utdelning vid störning — pts.se
- Regeringens uppdrag till PTS och tjugo andra myndigheter om totalförsvarets behov av posttjänster, juli 2026 — regeringen.se
- FOI, studie om post och totalförsvaret med erfarenheter från Ukraina — foi.se